

Naschrift Aanbeveling

Decoratieve objecten worden al eeuwen bijeengebracht en bestudeerd. Aziatisch porselein is binnen deze categorie een populair verzamelobject en het is veelal te bewonderen in verschillende musea. Om deze collecties goed te beheren, worden de stukken in digitale systemen geïnteriseerd en beschreven. Maar ook de Nederlandse archeologie vindt veel objecten van Aziatisch porselein in de Nederlandse bodem. Deze stukken kunnen beter verbonden worden met de gebruikscontext, maar worden vaak niet geëxposeerd en verdwijnen in gemeentelijk of provinciale depots.

De archeologie en kunstgeschiedenis zijn beide wetenschappelijke vakgebieden, maar de werkwijzen van beide disciplines verschillen. De archeologie onderzoekt de kern van een cultuur en de manier van leven, een kunsthistoricus is geïnteresseerd in de vorm en decoratie van een gebouw, object of kunstwerk. Beide disciplines vinden hun oorsprong in de achttiende eeuw bij Johann Joachim Winckelmann (1717 – 1768). Winckelmann ontwikkelde een stilistische benadering van objecten uit de klassieke geschiedenis in zijn *Geschichte des Kunst des Alterthums*, Dresden 1764. Deze systematische benadering resulteerde in een classificatiesysteem van objecten, waar ook een bepaalde ‘culturele’ waarde aan werd toegekend.

Een classificatiesysteem voor keramiek is binnen de kunsthistorie nog niet ontwikkeld. Meer in zijn algemeenheid kunnen we stellen dat classificatiesystemen binnen de kunsthistorische discipline nauwelijks of geen rol spelen. De meeste musea maken gebruik van diverse typen collectie management systemen, zoals Adlib.¹ Deze databases zijn echter ingericht op beheer en niet op het onderzoek van objecten. Alle objecten uit verschillende materiaalgroepen zoals zilver, keramiek of schilderijen uit de zeventiende eeuw, maar ook contemporaine kunstwerken worden in dit systeem opgenomen en moeten dus in het format passen. In de Nederlandse archeologie wordt wel gebruik gemaakt van een classificatiesysteem: het Deventer Systeem. Hierin worden vooral de vormen van keramiek en glas in kaart gebracht, maar decoraties zijn geen expliciet onderwerp van deze inventarisatie. Doordat er geen duidelijk overzicht is van de verschillende typen decors blijven de achtergronden en de betekenissen van deze afbeeldingen voor het grootste deel alleen beschikbaar voor een groep kunsthistorici/experts.

Het is een gecompliceerde opgave om voor Aziatisch porselein een overzichtelijk decoratiesysteem te ontwikkelen dat bruikbaar is voor iedereen die daar belangstelling voor heeft. Het eerste probleem is de origine van de decoratie die is verbonden met het symbolisme van onder andere het taoïsme en het boeddhisme. Ten tweede is het belangrijk

¹ Voor meer informatie over dit software systeem: www.adlibsoft.nl

om de ontwikkeling van de decoraties door de eeuwen heen te kennen en te begrijpen. Hierbij zijn de invloeden van de Europese export op de productie van Chinees en Japans porselein van groot belang. Naast deze culturele en historische punten is er ook een aantal moeilijkheden bij aanvang van het indelen van decoraties in een systeem. Combinaties van decors, zoals bloemen en dieren of landschap en mensfiguren, komen regelmatig voor. Hoe bepaal je dan wat de hoofddecoratie is?

Het doel van deze tekst is om in te gaan op het onderzoek en op de benadering door kunsthistorici van een object van Aziatisch porselein, en de wijze waarop Aziatisch porselein door archeologen in kaart wordt gebracht. Daarnaast is er veel aandacht voor de omgang met niet-westerse kunst binnen de twee vakgebieden. De groep objecten is omvangrijk, evenals haar decors. In eerste instantie zijn er binnen de archeologische vondstcomplexen zeventiende, achttiende en negentiende-eeuwse vondsten van Aziatisch porselein. Om een gedegen systeem voor te kunnen stellen, is veel onderzoek nodig. Deze tekst toont slechts het topje van de ijsberg, maar is de eerste stap naar een classificatiesysteem van Aziatisch porselein.

Er is in de eerste plaats besloten om alleen de decors van borden en schotels uit Deventer Systeempublicaties uit de achttiende eeuw nader te bekijken. Ook deze groep blijkt omvangrijk. Er is vervolgens voor gekozen om een aantal aspecten van de culturele en historische achtergronden te behandelen, die worden toegepast op een beperkt aantal voorbeelden van porseleinen objecten uit de Nederlandse archeologie. De conclusie tot nu toe laat zien dat het mogelijk is om de decoraties op Aziatisch achttiende-eeuws porselein te inventariseren, maar binnen het geheel zijn er heel veel onderwerpen nog onbenoemd en lopen de onderwerpen door elkaar heen. In eerste instantie zijn de objecten in dit onderzoek onderverdeeld in hoofdcategorieën op basis van decoratie. Maar meer onderzoek naar deze 'hoofdcategorieën' is nodig, om daarna eventueel subcategorieën vast te stellen. Een inventarisatie van porseleindecors door de diverse eeuwen heen kan een startpunt zijn bij het in kaart brengen van decoraties op Aziatisch porselein. Een digitaal systeem zou uitkomst kunnen bieden bij een dergelijke inventarisatie, zodat er in de toekomst mogelijk subcategorieën toegekend kunnen worden en verbanden tussen de decors en de objectvormen kunnen worden gelegd.

Het is te hopen dat er in de komende jaren meer onderzoek naar decors gedaan wordt, vanuit een breed perspectief en in combinatie met verschillende wetenschappelijke disciplines. Het vergt wel een open blik vanuit de disciplines kunstgeschiedenis en archeologie, maar samen zouden beide wetenschappen in staat moeten kunnen zijn om een dergelijk classificatiesysteem verder te ontwikkelen.